

Införande av vissa internationella standarder i penningtvättslagen

Sammanfattning

Utskottet säger ja till regeringens förslag i proposition 2014/15:80 om att införa vissa internationella standarder i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

I propositionen föreslår regeringen vissa ändringar i penningtvättslagen för att anpassa det svenska regelverket till internationella standarder och på så sätt stärka och effektivisera det svenska systemet för bekämpning av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2015.

Inga motioner har lämnats med anledning av propositionen.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	6
Införande av vissa internationella standarder i penningtvättslagen	6
Regeringens lagförslag	6
Förslagets konsekvenser	12
Utskottets ställningstagande	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	14
Propositionen	14
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Införande av vissa internationella standarder i penningtvättslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:80.

Stockholm den 21 april 2015

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Ulf Kristersson (M), Monica Green (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Jörgen Hellman (S), Oscar Sjöstedt (SD), Jörgen Andersson (M), Ingela Nylund Watz (S), Janine Alm Ericson (MP), Jan Ericson (M), Hans Unander (S), Dennis Dioukarev (SD), Erik Ullenhag (FP), Jakob Forssmed (KD), Börje Vestlund (S), Anders Ahlgren (C) och Håkan Svenneling (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I propositionen föreslår regeringen vissa ändringar i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Syftet med ändringarna är att anpassa det svenska regelverket till nya internationella standarder och på så sätt stärka och effektivisera det svenska systemet för bekämpning av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

Synpunkter från Lagrådet

Lagrådet har granskat förslagen. Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag och synpunkter utom när det gäller förslaget om ett nytt kapitel 4 om behandling av personuppgifter. Lagrådet rekommenderar att förändringarna ska övervägas ytterligare och i stället genomföras samlat inom ramen för beredningen av den pågående utredningen om det fjärde penningtvättsdirektivet och bestämmelserna om personuppgiftsbehandling¹.

Lagrådet har i sin bedömning tagit hänsyn till att förslagen läggs fram innan det fjärde penningtvättsdirektivet har antagits och därför avstått från att lämna mer principiella och strukturella synpunkter.

Bakgrund

Genom lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (förkortad penningtvättslagen) införlivade Sverige det tredje penningtvättsdirektivet². Förhandlingar pågår för närvarande om ett reviderat fjärde penningtvättsdirektiv som förväntas bli antaget under första halvåret i år. Det nya direktivet ska bygga på standarder som tagits fram av arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt (Financial Action Task Force on Money Laundering, FATF). Sedan 1990 är Sverige medlem i FATF, som är ett mellanstatligt organ som tar fram internationella standarder för bekämpning av penningtvätt, finansiering av terrorism och finansiering av spridning av massförstörelsevapen.

Enligt de internationella standarderna ska varje land göra en riskbedömning för att identifiera, utvärdera och förstå riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism och anta en strategi som är förenlig med slutsatserna i riskbedömningen. En myndighet eller mekanism ska utses för att koordinera

¹ Nya regler om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, dir. 2014:140.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism.

arbetet med att göra den nationella riskbedömningen. I Sverige har Finansinspektionen utsetts till samordnande myndighet.

I augusti 2013 överlämnades rapporten Penningtvätt – En nationell riskbedömning³ till regeringen. I rapporten pekar man ut vissa sårbarheter i det svenska systemet och områden där det finns särskilda svårigheter att upptäcka och hantera penningtvätt. Regeringen anser att det utifrån de reviderade internationella standarderna och med beaktande av vad som framkom vid den nationella riskbedömningen finns anledning att göra vissa ändringar i penningtvättslagen.

I juni 2014 lämnade regeringen skrivelsen En nationell strategi för en effektiv regim för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (skr. 2013/14:245) till riksdagen. Den kommer, tillsammans med den nationella strategin mot terrorism som regeringen för närvarande arbetar med, att utgöra en av grundpelarna i bekämpningen av terrorism och systemhotande brottslighet.

Fjärde penningtvättsdirektivet

I februari 2013 presenterade EU-kommissionen ett förslag till lagstiftningspaket för bekämpning av penningtvätt (KOM(2013) 45). Paketet består av två lagstiftningsförslag med syfte att uppdatera EU:s lagstiftningsram om penningtvätt och finansiering av terrorism. De förslag som ingår i paketet är ett direktiv om förhindrande av att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism och en förordning om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel. Direktivet blev relativt detaljerat men bör enligt regeringen ändå vara möjligt att på ett tillfredsställande sätt genomföra i svensk lagstiftning. Rättsakterna beräknas bli publicerade i maj/juni i år. Då träder de också i kraft.

Förslagen i regeringens proposition läggs alltså fram innan det fjärde penningtvättsdirektivet har antagits. Detta förklarar regeringen med att FATF ställer krav på att standarderna redan nu ska införlivas i svensk rätt och att de ändringar som föreslås endast motsvarar en del av den kommande regleringen. När direktivet är antaget är det regeringens avsikt att penningtvättslagen ska bli föremål för en mer genomgripande översyn.

³ Dnr 12-13024.

Utskottets överväganden

Införande av vissa internationella standarder i penningtvättslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Regeringens lagförslag

I propositionen föreslår regeringen vissa ändringar i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism i syfte att anpassa det svenska regelverket till nya internationella standarder och på så sätt stärka och effektivisera det svenska systemet för bekämpning av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

Definitioner

I penningtvättslagen definieras penningtvätt som åtgärder med brottsligt förvärvad egendom som kan medföra att egendomens samband med brott döljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återanskaffandet av egendomen försvåras samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen.

Med finansiering av terrorism avses insamling, tillhandahållande eller mottagande av tillgångar i syfte att de ska användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas för att begå sådan brottslighet som avses i 2 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall.

Vad föreslår regeringen?

*Definitionen av en person i politiskt utsatt ställning
(1 kap. 5 och 5 a §§)*

Enligt de internationella standarderna definieras en person i politiskt utsatt ställning numera utifrån var personen har anförtratts sin funktion. De reviderade internationella standarderna innebär att begreppet har utvidgats. Regeringen föreslår att den svenska lagstiftningen ska anpassas till standarderna och därmed omfatta fler personer än i dag.

Familjemedlemmar och kända medarbetare är enligt de internationella standarderna inte i sig personer i politiskt utsatt ställning. Däremot ska de bestämmelser som tillämpas på en person i politiskt utsatt ställning även

tillämpas på familjemedlemmar och kända medarbetare. Mot den bakgrunden vill regeringen ändra den tidigare definitionen så att den inte längre omfattar familjemedlemmar och kända medarbetare. Däremot föreslås familjemedlemmar få en egen bestämmelse i 2 kap. 7 a § penningtvättslagen (se mer om det nedan).

Regeringens förslag gör det också tydligare än tidigare vilka offentliga funktioner som omfattas av lagen, vad som avses med en internationell organisation, och att lagen omfattar både personer som har och har haft funktioner i ledningen av organisationen.

Att identifiera en person i politiskt utsatt ställning (2 kap. 3 §)

Regeringens förslag innebär att verksamhetsutövarnas ansvar för att uppnå kundkännedom tydliggörs. Av penningtvättslagen följer att verksamhetsutövare ska ha ett riskbaserat förhållningssätt. Detta gäller också i fråga om åtgärderna för att identifiera en person i politiskt utsatt ställning. Även de åtgärder som en verksamhetsutövare vidtar för att identifiera en person i politiskt utsatt ställning ska alltså vara riskbaserade.

Särskild uppmärksamhet vid nya produkter och affärsmetoder samt användning av ny teknik (2 kap. 6 §)

Enligt 2 kap. 6 § första stycket penningtvättslagen ska en verksamhetsutövare alltid vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom om risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är hög. Av andra stycket följer att vid bedömningen av om risken är hög ska särskild uppmärksamhet riktas mot de risker som kan uppstå när det gäller produkter eller transaktioner som skulle kunna underlätta anonymitet.

I den nationella riskbedömning som genomfördes 2013 identifierades ett antal sårbarheter i det svenska systemet för att förhindra och bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Bland annat lyfts nya betalningsmetoder fram som ett högriskområde. Även enligt FATF är nya betalningsmetoder, exempelvis via mobiltelefon eller internet, ett särskilt riskområde.

Regeringen föreslår att det ska framgå att vid bedömningen av om risken för penningtvätt eller finansiering är hög, ska särskild uppmärksamhet riktas mot nya produkter och affärsmetoder samt användning av ny teknik. Begreppet ny teknik ska omfatta även sådant som är nytt för verksamheten utan att för den skull vara modern teknik.

Skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom (2 kap. 6 a §)

Enligt de internationella standarderna ska skärpta åtgärder alltid vidtas när det är fråga om en utländsk person i politiskt utsatt ställning. Detta ska även gälla för en inhemsk person i politiskt utsatt ställning och en sådan person i en internationell organisation, om risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är hög.

För att inte införa en reglering som riskerar att strida mot det kommande EU-rättsliga regelverket föreslår regeringen en ny bestämmelse i penningtvättslagen där det framgår att en verksamhetsutövare alltid ska vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom när kunden är en person i politiskt utsatt ställning. I detta ingår att ta reda på var de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen kommer ifrån, göra skärpta uppföljningar av affärsförbindelsen och begära in godkännanden från behöriga beslutsfattare.

Familjemedlemmar och kända medarbetare (2 kap. 7 a §)

Regeringen föreslår en ny bestämmelse som definierar familjemedlemmar och kända medarbetare till personer i politiskt utsatt ställning. Bestämmelsen tydliggör att även dessa personer ska omfattas av penningtvättslagens regler och att en verksamhetsutövares åtgärder för att identifiera risker även inbegriper personer i kundens närhet.

Enligt de internationella standarderna ska familjemedlemmar och kända medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning hanteras som om de själva vore en sådan person. Skälet till detta är att det finns en potentiell risk för att relationen utnyttjas för att förflytta eller dölja vinning av brott eller att finansiera terrorism. De bör dock inte längre omfattas av definitionen av en person i politiskt utsatt ställning i penningtvättslagen, anser regeringen, utan får därför en egen bestämmelse. De ska likväl hanteras som om de vore en sådan person.

Av bestämmelsen framgår det att med familjemedlemmar avses maka eller make, registrerad partner, sambo, barn och deras makar, registrerade partner eller sambor, samt föräldrar. Bestämmelsen omfattar även juridiska konstruktioner som t.ex. truster. I nu gällande svensk rätt finns det inte någon juridisk person som faller inom det begreppet, men de förekommer i andra länder. Det finns därför skäl att i definitionen av kända medarbetare låta juridiska konstruktioner ingå. På samma sätt som vid identifieringen av en person i politiskt utsatt ställning ska åtgärderna vara riskbaserade.

När en person i politiskt utsatt ställning har upphört att utöva sina funktioner (2 kap. 7 b §)

Den föreslagna definitionen av en person i politiskt utsatt ställning har utformats enligt vad som följer av de internationella standarderna. Definitionen omfattar inte endast den som har viktiga offentliga funktioner respektive vissa funktioner i en internationell organisation utan även den som har haft sådana funktioner. Det innebär att en person i politiskt utsatt ställning inte upphör att vara det bara för att hen slutar att utöva sina funktioner. Det faktiska inflytandet är centralt inom ramen för riskbedömningen.

Enligt regeringen får man anta att riskerna i de allra flesta fall finns kvar initialt men att de avtar med tiden. Skärpta åtgärder för kundkännedom bör därför vidtas när det gäller en person i politiskt utsatt ställning i minst 18

månader efter att hen har upphört att inneha sina funktioner. Därefter får det utifrån en riskbedömning avgöras hur länge det finns skäl att särbehandla personen. Detta bör även gälla hens familjemedlemmar.

Åtgärder utförda av utomstående (2 kap. 8 §)

Enligt 2 kap. 3 § tredje stycket penningtvättslagen får en verksamhetsutövare förlita sig på åtgärder som har utförts av en utomstående, om verksamhetsutövaren på begäran och utan dröjsmål kan få del av de uppgifter om kunden som den utomstående har inhämtat. Verksamhetsutövaren är dock skyldig att fortlöpande följa upp affärsförbindelsen och i övrigt anpassa kontrollåtgärderna till risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Det slutliga ansvaret för att kraven är uppfyllda ligger hos den verksamhetsutövare som förlitar sig på en tredje part. Brister som är hänförliga till de åtgärder som har vidtagits av en utomstående belastar således ytterst den som förlitar sig på uppgifterna.

Den föreslagna ändringen hänvisar till den föreslagna (ändrade) bestämmelsen i 2 kap. 6 § tredje stycket 2 som förtydligar att det vid bedömningen av om risken för penningtvätt eller finansiering är hög ska riktas särskild uppmärksamhet mot nya produkter och affärsmetoder samt användning av ny teknik. Begreppet ny teknik ska omfatta även sådant som är nytt för verksamheten utan att för den skull vara ny teknik.

Bevarande av uppgifter (3 kap. 1 b §)

Detta var ett område där FATF i sin senaste granskning⁴ riktade kritik mot den svenska regleringen (egentligen avsaknaden av reglering), och regeringen föreslår därför en ny bestämmelse.

I 3 kap. 1 § penningtvättslagen finns bestämmelser som ålägger verksamhetsutövare en skyldighet att granska transaktioner för att upptäcka sådana som den misstänker eller har skäligen grund att misstänka utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om misstanken kvarstår efter närmare analys ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism utan dröjsmål lämnas till Polismyndigheten. De uppgifter som lämnas till Polismyndigheten enligt penningtvättslagen behandlas i ett särskilt penningtvättsregister, som regleras i polisdatalagen (2010:361).

Enligt polisdatalagen ska personuppgifter i ett penningtvättsregister gallras senast fem år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen av personen gjordes. Denna tidsfrist skiljer sig från den som följer av penningtvättslagen. Enligt 4 kap. 6 § penningtvättslagen får verksamhetsutövare föra register för att kunna uppfylla sin gransknings- och rapporteringsskyldighet. Uppgifterna i ett sådant register ska gallras senast tre år efter att uppgifter har lämnats till Polismyndigheten, vilket innebär att

⁴ Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Sweden, 17 February 2006.

verksamhetsutövare bevarar uppgifter om transaktioner under en kortare tid än vad som följer av gallringsreglerna i Polismyndighetens penningtvättsregister. Detta riskerar att negativt påverka effektiviteten i systemet mot penningtvätt och finansiering av terrorism, och regeringen föreslår nu att tidsfristen ska vara densamma, dvs. fem år. En längre period än fem år kan enligt regeringen inte anses nödvändig med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Behandling av personuppgifter (4 kap. 1–6 §§)

På detta område föreslår regeringen ett helt nytt kapitel. De nuvarande bestämmelserna om register i 4 kap. penningtvättslagen har utformats med bl.a. lagen (1999:163) om penningtvättsregister (penningtvättsregisterlagen) som förebild. Den lagen upphörde att gälla i samband med att penningtvättslagen trädde i kraft. Nu finns anledning att införa nya bestämmelser om behandlingen av personuppgifter, och regleringen bör på ett tydligare sätt visa på förhållandet mellan penningtvättslagen och personuppgiftslagen (1998:204), förkortad PUL.

Med behandling av personuppgifter avses varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifter, vare sig det sker på automatisk väg eller inte. I PUL finns den generella regleringen om behandlingen av personuppgifter. Av 2 § PUL följer att om det i en annan lag eller förordning finns bestämmelser som avviker från lagen ska de bestämmelserna gälla.

Bestämmelserna i PUL ska tillämpas i de allra flesta fall när det gäller den behandling av personuppgifter som sker med stöd av penningtvättslagens bestämmelser. I vissa fall bedöms dock PUL innehålla bestämmelser som utgör ett hinder för penningtvättslagens bestämmelser. Detta gäller t.ex. 13 § PUL om känsliga personuppgifter. I penningtvättslagen bör det därför tas in regler som i vissa avseenden avviker från vad som följer av PUL. Reglerna i PUL ska alltså tillämpas så länge de inte kommer i konflikt med reglerna i penningtvättslagen.

I penningtvättslagen bör det således anges att känsliga personuppgifter får behandlas. Behandlingen bör dock endast vara tillåten om det är nödvändigt av skäl som är hänförliga till skyldigheter som åligger verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen. Det ska tydligt framgå att känsliga personuppgifter inte får behandlas av andra skäl än de som uttryckligen anges i penningtvättslagen.

Riskbedömning (5 kap. 1 §)

Av den nuvarande bestämmelsen i 2 kap. 1 § penningtvättslagen ska verksamhetsutövare ha ett riskbaserat förhållningssätt när de vidtar åtgärder för att uppnå kundkännedom. Enligt de internationella standarderna ska verksamhetsutövare dock göra en riskbedömning även över den egna verksamheten. Penningtvättslagen bör därför förtydligas så att detta framgår. Vid gränsöverskridande verksamhet bör även en riskbedömning göras av de inblandade länderna.

Den enskilda verksamhetsutövaren har ett stort ansvar att förstå riskerna i verksamheten. Riskbedömningen är av central betydelse, och regleringen av riskbedömningen måste enligt regeringen ske på viss detaljnivå. Det är därför lämpligt att i förordning eller myndighetsföreskrifter ange hur kartläggningen och bedömningen av riskerna ska göras. Detta gäller även i fråga om hur kartläggningar och bedömningar ska dokumenteras och hållas uppdaterade.

Tillsyn (6 kap. 4 §)

Enligt nuvarande regler har tillsynsmyndigheten inte möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren att anmäla sin anmälningsskyldiga verksamhet till Bolagsverket. För att främja en effektiv tillsyn bör dessa regler ändras.

De föreslagna ändringarna innebär att tillsynsmyndigheten får en skyldighet att besluta om ett föreläggande att anmäla verksamheten till Bolagsverket, oavsett om verksamhetsutövaren har lämnat upplysningar om verksamheten eller inte. Om det inte görs någon sådan anmälan ska tillsynsmyndigheten vara skyldig att förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten.

Ingripande när krav på ägare och ledning inte är uppfyllda (6 kap. 5 §)

Tillsynsmyndigheten får enligt nuvarande bestämmelser förelägga en verksamhetsutövare som har anmält sin verksamhet till Bolagsverket, men som i väsentlig utsträckning åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, att vidta rättelse eller, om detta inte är möjligt, upphöra med verksamheten. Om verksamhetsutövaren är en juridisk person, gäller detta även den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

Med de föreslagna bestämmelserna blir det tydligare att möjligheterna för ingripande avser åsidosättande av skyldigheter i näringsverksamhet i allmänhet, inte enbart i den del av verksamheten som omfattas av penningtvättslagens regler.

Om en person som ingår i ledningen i väsentlig utsträckning har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får tillsynsmyndigheten enligt reglerna i den nuvarande penningtvättslagen förelägga en verksamhetsutövare att vidta rättelse. I praktiken innebär detta att personen skiljs från sin ledningsbefattning.

Enligt regeringens förslag ges tillsynsmyndigheten en möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten om rättelse inte sker. Den som har ett kvalificerat innehav av andelar i en juridisk person får även föreläggas att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat.

Den föreslagna regleringen tydliggör tillsynsmyndighetens möjligheter till förelägganden med utgångspunkt i hur verksamheten drivs, och ersätter en bestämmelse som i praktiken är omöjlig att upprätthålla.

*Ingripanden vid överträdelser och när upplysningar inte lämnas
(6 kap. 7 och 7 a §§)*

Tillsynen enligt penningtvättslagen syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Genom tillsynen kontrolleras att verksamheten drivs enligt penningtvättslagen och föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

En effektiv tillsyn förutsätter att tillsynsmyndigheten kan vidta vissa tillsynsåtgärder. Nuvarande regelverk ger inte tillsynsmyndigheten möjlighet att vidta åtgärder när en verksamhetsutövare bryter mot en bestämmelse i penningtvättslagen eller mot en föreskrift som har utfärdats med stöd av lagen. Tillsynsmyndigheten saknar även sanktionsmöjligheter i de fall en verksamhetsutövare inte lämnar de upplysningar eller ger tillgång till de handlingar som behövs för tillsynen. Detta uppmärksammades vid FATF:s senaste granskning av Sverige.

Regeringen föreslår därför att tillsynsmyndigheten ska kunna förelägga den verksamhetsutövare som bryter mot en bestämmelse i penningtvättslagen eller en föreskrift som har utfärdats med stöd av lagen att vidta rättelse. Om rättelse inte sker, ska tillsynsmyndigheten kunna förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten.

Förslagets konsekvenser

Förslagen kommer att beröra ett brett spektrum av olika företag både vad gäller bransch och storlek. Regeringen anger att förslagen kommer att leda till en större administrativ börda och vissa ökade kostnader (exempelvis för verksamhetsstöd), särskilt för mindre verksamhetsutövare. Förslagen bedöms dock inte ha några större effekter på företagens konkurrensförhållanden.

Berörda tillsynsorgan kommer i och med förslagen att få ett utökat tillsynsområde. Regeringen räknar dock med att ökningen kommer att kunna hanteras inom befintliga rutiner och att kostnaderna för detta kommer att bli begränsade.

Förslagen innebär att länsstyrelserna ges utökade möjligheter att besluta om förelägganden som kan förenas med vite. Frågor om utdömande av viten prövas av allmän förvaltningsdomstol, och de föreslagna reglerna kan således komma att medföra en viss ökning av arbetsbördan för dessa domstolar. Regeringen räknar dock med att de kostnader som detta kan medföra rymms inom befintliga anslag.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet bidrar förslagen i propositionen till att anpassa det svenska regelverket till de nya internationella standarderna. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:80 Införande av vissa internationella standarder i penningtvättslagen:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(2009:62) om åtgärder mot penningtvätt
och finansiering av terrorism

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism¹

dels att 4 kap. ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 5 § ska utgå,

dels att 1 kap. 5 §, 2 kap. 3, 6, 7 och 8 §§, 5 kap. 1 §, 6 kap. 4, 5, 7 och 10 §§, 8 kap. 1 § och rubriken till 5 kap. och rubriken närmast före 5 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 4 kap., av följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 1 kap. 5 a §, 2 kap. 6 a, 7 a och 7 b §§, 3 kap. 1 b § samt 6 kap. 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

I denna lag betyder

1. *affärsförbindelse*: en affärsmässig förbindelse som när kontakten etableras förväntas ha en viss varaktighet,

2. *brevlådebank*: ett utländskt institut som är registrerat inom en jurisdiktion inom vilken det saknar verklig etablering och ledning och där institutet inte heller ingår i en finansiell grupp som omfattas av tillsyn,

3. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

4. *finansiering av terrorism*: insamling, tillhandahållande eller mottagande av tillgångar i syfte att de ska användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas för att begå sådan brottslighet som avses i 2 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,

5. *kund*: den som har trätt i avtalsförbindelse med sådan verksamhetsutövare som avses i denna lag,

6. *penningtvätt*: sådana åtgärder

a) med brottsligt förvärvat egendom, som kan medföra att egendomens samband med brott döljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återskaffandet av egendomen försvåras, samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen,

b) med annan egendom än som avses i a, om åtgärderna är ägnade att dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning,

7. person i politiskt utsatt ställning: personer som har eller tidigare har haft viktiga offentliga funktioner och sådana personers

7. person i politiskt utsatt ställning:

a) fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion

¹ Senaste lydelse av 4 kap. 6 § 2014:663.

*närmaste familjemedlemmar och i en stat, och
kända medarbetare, b) fysisk person som har eller
har haft en funktion i ledningen i
en internationell organisation.*

8. *verklig huvudman*: en fysisk person för vars räkning någon annan person handlar, eller om kunden är en juridisk person, den som utövar ett bestämmande inflytande över kunden, och

9. *verksamhetsutövare*: en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av denna lag.

5 a §

Med viktig offentlig funktion i 5 § 7 a avses funktion som innehas av

1. *stats- eller regeringschefer, ministrar samt vice och biträdande ministrar,*

2. *parlamentsledamöter,*

3. *domare i högsta domstolen, konstitutionella domstolar eller andra rättsliga organ på hög nivå vilkas beslut endast undantagsvis kan överklagas,*

4. *högre tjänstemän vid revisionsmyndigheter och ledamöter i centralbankers styrande organ,*

5. *ambassadörer, beskickningschefer samt höga officerare i försvarsmakten, och*

6. *personer som ingår i statsägda företags förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan.*

2 kap.

3 §

Med grundläggande åtgärder för kundkännedom avses

1. kontroll av kundens identitet genom identitetshandling, registerutdrag eller på annat tillförlitligt sätt,

2. kontroll av den verkliga huvudmannens identitet, och

3. inhämtande av information om affärsförbindelsens syfte och art.

Verksamhetsutövare ska vid tillämpning av första stycket 2 utreda kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur.

Utöver åtgärderna i första stycket ska en verksamhetsutövare vidta åtgärder för att avgöra om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning.

Verksamhetsutövare får förlita sig på åtgärder som har utförts av en utomstående som anges i 4 §

Verksamhetsutövare får förlita sig på åtgärder som har utförts av en utomstående som anges i 4 §

för att uppnå kundkännedom enligt första stycket, om verksamhetsutövaren *på begäran, och utan dröjsmål, kan få del av de uppgifter om kunden som den utomstående har inhämtat.*

för att uppnå kundkännedom enligt första stycket, om verksamhetsutövaren *utan dröjsmål*

1. får del av de uppgifter om kunden som den utomstående har inhämtat, och

2. på begäran kan få del av den dokumentation som ligger till grund för uppgifterna.

6 §

Trots bestämmelserna i 5 § ska en verksamhetsutövare alltid vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom, om risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är hög. Sådana åtgärder ska vara mer omfattande än åtgärderna i 3 §.

Vid *bedömning* enligt första stycket ska särskild uppmärksamhet riktas mot de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan uppstå när det gäller *produkter eller transaktioner som skulle kunna underlätta anonymitet.*

Vid *bedömningen* enligt första stycket ska särskild uppmärksamhet riktas mot de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan uppstå när det gäller

1. produkter eller transaktioner som skulle kunna underlätta anonymitet, och

2. nya produkter och affärsmetoder samt användning av ny teknik.

Om omständigheterna i det enskilda fallet inte visar motsatsen, ska hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism anses finnas

1. när en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs med någon på distans,

2. när en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs med en person i politiskt utsatt ställning som är bosatt utomlands, och

3. vid förbindelser mellan ett svenskt kreditinstitut och ett kreditinstitut med hemvist utanför EES.

1. när en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs med någon på distans, och

2. vid förbindelser mellan ett svenskt kreditinstitut och ett kreditinstitut med hemvist utanför EES.

6 a §

Trots bestämmelserna i 5 § ska en verksamhetsutövare alltid vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom när en affärsförbindelse etableras eller en enstaka transaktion utförs med en person i politiskt utsatt ställning.

Första stycket ska även tilläm-

pas när kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning.

7 §

Med skärpta åtgärder enligt 6 § tredje stycket 2 avses alltid Med skärpta åtgärder enligt 6 a § avses alltid

1. lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen kommer,

2. skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen, och

3. att inhämta godkännande från behörig beslutsfattare.

7 a §

Åtgärderna i 3 § tredje stycket, 6 a och 7 §§ ska även tillämpas på familjemedlemmar och kända medarbetare till personer i politiskt utsatt ställning.

Med familjemedlemmar avses maka eller make, registrerad partner, sambo, barn och deras makar, registrerade partner eller sambor samt föräldrar.

Med känd medarbetare avses

1. fysisk person som, enligt vad som är känt eller finns anledning att förmoda, gemensamt med en person i politiskt utsatt ställning är verklig huvudman till en juridisk person eller juridisk konstruktion eller som på annat sätt har eller har haft nära förbindelser med en person i politiskt utsatt ställning, och

2. fysisk person som är ensam verklig huvudman till en juridisk person eller juridisk konstruktion som, enligt vad som är känt eller finns anledning att förmoda, egentligen har upprättats till förmån för en person i politiskt utsatt ställning.

7 b §

När en person har upphört att inneha sådana funktioner som avses i 1 kap. 5 § 7, ska 6 a och 7 §§ tillämpas i minst 18 månader och till dess personen inte längre anses medföra en risk för penning-

tvätt eller finansiering av terrorism.

När en person enligt första stycket inte längre anses medföra en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, ska 7 a § inte längre tillämpas på familjemedlemmar eller kända medarbetare till personen.

8 §

Med skärpta åtgärder enligt 6 § tredje stycket 3 avses alltid Med skärpta åtgärder enligt 6 § tredje stycket 2 avses alltid

1. att inhämta tillräckligt med information om motparten för att kunna förstå verksamheten samt bedöma dess anseende och tillsynens kvalitet,
2. att bedöma motpartens kontroller för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism,
3. att dokumentera respektive instituts ansvar att vidta kontrollåtgärder och de åtgärder som det vidtar,
4. att inhämta godkännande från behörig beslutsfattare, och
5. att förvissa sig om att motparten har kontrollerat identiteten på kunder som har direkt tillgång till konton hos kreditinstitutet och fortlöpande följer upp dessa kunder samt på begäran kan lämna relevanta kunduppgifter.

3 kap.

1 b §

En verksamhetsutövare ska i fem år bevara uppgifter om den granskning och analys av transaktioner som gjorts enligt 1 § andra stycket första meningen. Tiden ska räknas från det att transaktionen utfördes eller från det att verksamhetsutövaren avstod från att utföra transaktionen.

4 kap. Behandling av personuppgifter

Tillämpningsområde

1 §

Detta kapitel gäller vid verksamhetsutövares behandling av personuppgifter i syfte att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Kapitlet gäller om behandlingen helt eller delvis är

automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Personuppgiftslagen (1998:204) gäller vid verksamhetsutövares behandling av personuppgifter, om inte annat följer av detta kapitel.

Känsliga personuppgifter

2 §

Känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen (1998:204) får behandlas endast om det är nödvändigt för att

1. bedöma om kunden är en sådan person som avses i 1 kap. 5 § 7 eller 2 kap. 7 a § andra och tredje styckena,

2. bevara handlingar eller uppgifter enligt 2 kap. 13 §,

3. uppfylla uppgifts- och granskningskyldigheten enligt 3 kap. 1 § första stycket och andra stycket första meningen, eller

4. bevara uppgifter enligt 3 kap. 1 b §.

Information till den registrerade

3 §

Besked om att personuppgifter behandlas enligt 3 kap. 1 § andra stycket första meningen får inte lämnas ut till den registrerade.

Samkörning

4 §

En verksamhetsutövares register får inte samköras med motsvarande register hos någon annan.

Rättelse och skadestånd

5 §

När personuppgifter behandlas enligt detta kapitel ska bestämmelserna i 28 och 48 §§ personuppgiftslagen (1998:204) tillämpas på motsvarande sätt.

Tystnadsplikt**6 §**

Den som är verksam hos en verksamhetsutövare får inte obehörigen röja att uppgifter behandlas enligt 2 § eller 3 kap. 1 § andra stycket första meningen.

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet i första stycket.

5 kap. Riskbaserade rutiner, utbildning och skydd av anställda samt förbud mot förbindelser med brevlådebanker

Riskbaserade rutiner och utbildning

5 kap. Riskbedömning, riskbaserade rutiner, utbildning och skydd av anställda samt förbud mot förbindelser med brevlådebanker

Riskbedömning, riskbaserade rutiner och utbildning

1 §

Verksamhetsutövare ska kartlägga och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten. Riskbedömningen ska dokumenteras och hållas uppdaterad.

Verksamhetsutövare ska ha riskbaserade rutiner för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och ska svara för att de anställda fortlöpande får den information och den utbildning som behövs. Om en fysisk person som omfattas av 1 kap. 2 §, driver sin verksamhet som anställd hos en juridisk person, ska *skyldigheten* att upprätthålla rutiner gälla den juridiska personen.

Verksamhetsutövare ska ha riskbaserade rutiner för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och ska svara för att de anställda fortlöpande får den information och den utbildning som behövs.

Om en fysisk person som omfattas av 1 kap. 2 §, driver sin verksamhet som anställd hos en juridisk person, ska *skyldigheterna att göra en riskbedömning och upprätthålla rutiner gälla den juridiska personen. När det gäller verksamhet som avses i 1 kap. 2 § 8 ska skyldigheterna även gälla den fysiska personen.*

6 kap.**4 §**

Verksamhet som avses i 1 kap. 2 § 11, 12 och 14–16 får inte bedrivas om anmälan enligt 3 § inte har gjorts.

Tillsynsmyndigheten får förelägga den som driver verksamhet som avses i första stycket utan att ha anmält detta att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om det finns skyldighet att göra anmälan enligt 3 §. Lämnas inte sådana upplysningar, ska tillsynsmyndigheten förelägga den som driver verksamheten att upphöra med denna.

Tillsynsmyndigheten ska förelägga den som driver verksamhet som avses i första stycket utan att ha anmält detta att göra anmälan. Är det osäkert om det finns anmälningskyldighet för en viss verksamhet, får tillsynsmyndigheten förelägga personen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

Om personen inte rättar sig efter ett föreläggande som har beslutats enligt andra stycket, ska tillsynsmyndigheten förelägga personen att upphöra med verksamheten.

Lydelse enligt prop. 2014/15:57

Föreslagen lydelse

5 §

En verksamhetsutövare som har gjort anmälan enligt 3 § men som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får av tillsynsmyndigheten föreläggas att vidta rättelse eller, om detta inte är möjligt, upphöra med verksamheten.

Om verksamhetsutövaren är en juridisk person, gäller första stycket även den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ägna sig åt verksamhet som är anmälningspliktig enligt 3 §. Om verksamhetsutövaren är en juridisk person, gäller detta förbud den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen eller ingår i dess ledning.

Om kravet i första stycket inte är uppfyllt av en verksamhetsutövare som har gjort en anmälan enligt 3 §, får tillsynsmyndigheten, om

1. verksamheten drivs av en fysisk person, förelägga denne att upphöra med verksamheten,

2. verksamheten drivs av en juridisk person, förelägga denne att göra rättelse och, om rättelse inte görs, förelägga personen att upphöra med verksamheten, och

3. det är den som har ett kvalificerat innehav av andelar i den juridiska personen som inte upp-

fills kravet i första stycket, förelägga denne att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat eller, om innehavaren är en juridisk person, att byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

Med ett kvalificerat innehav avses detsamma som i 1 kap. 5 § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

7 §

Tillsynsmyndigheten får utöver det som framgår av 4 § förelägga den som driver verksamhet som omfattas av detta kapitel att lämna de upplysningar och ge tillgång till de handlingar som behövs för tillsynen.

Om ett föreläggande enligt första stycket inte följs, får tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten.

Tillsynsmyndigheten får, när den anser det nödvändigt, genomföra en undersökning hos en verksamhetsutövare som är antecknad i Bolagsverkets register.

7 a §

Tillsynsmyndigheten får även förelägga en verksamhetsutövare att göra rättelse, om verksamhetsutövaren överträder en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag. Om rättelse inte görs, får tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att upphöra med verksamheten.

10 §

Beslut enligt 4 § andra stycket eller 7 § första stycket får inte överklagas. Beslut enligt 4 § andra stycket *andra meningen* eller 7 § första stycket får inte överklagas.

Beslut i övrigt enligt detta kapitel får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I sådana ärenden får tillsynsmyndigheten bestämma att beslutet ska gälla omedelbart.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8 kap.**1 §²**

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. *riskbedömningen* enligt 2 kap. 1 §,
2. grundläggande åtgärder för kundkännedom enligt 2 kap. 3 §,
3. undantag från bestämmelser om grundläggande åtgärder för kundkännedom enligt 2 kap. 5 §,
4. vilka stater utanför EES som uppfyller villkoren i 2 kap. 5 § 2 b, 4 och 9 b samt uppfyller villkor för tillämpning av bestämmelserna om utomstående enligt 2 kap. 3 § *tredje* stycket,
5. skärpta åtgärder för kundkännedom *och vad som avses med personer i politiskt utsatt ställning* enligt 2 kap. 6 §,
6. åtgärder för fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen enligt 2 kap. 10 § och hur dessa ska dokumenteras,
7. hur handlingar eller uppgifter som använts för att uppnå kundkännedom ska bevaras enligt 2 kap. 13 §,
8. granskning och uppgiftslämnande enligt 3 kap. 1 §,
9. rutiner som ska följas samt vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda enligt 5 kap. 1 §, och
1. *åtgärder för riskbaserad kundkännedom* enligt 2 kap. 1 §,
2. grundläggande åtgärder för kundkännedom enligt 2 kap. 3 §,
3. undantag från bestämmelser om grundläggande åtgärder för kundkännedom enligt 2 kap. 5 §,
4. vilka stater utanför EES som uppfyller villkoren i 2 kap. 5 § 2 b, 4 och 9 b samt uppfyller villkor för tillämpning av bestämmelserna om utomstående enligt 2 kap. 3 § *fjärde* stycket,
5. skärpta åtgärder för kundkännedom enligt 2 kap. 6 §,
6. *skärpta åtgärder för kundkännedom enligt 2 kap. 6 a §,*
7. *riskbedömningen enligt 2 kap. 7 b §,*
8. åtgärder för fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen enligt 2 kap. 10 § och hur dessa ska dokumenteras,
9. hur handlingar eller uppgifter som använts för att uppnå kundkännedom ska bevaras enligt 2 kap. 13 §,
10. granskning och uppgiftslämnande enligt 3 kap. 1 §,
11. *bevarande av uppgifter om granskning och analys av transaktioner enligt 3 kap. 1 b §,*
12. *kartläggningen, riskbedömningen,* rutiner som ska följas samt vilken information och utbildning som ska tillhandahållas anställda enligt 5 kap. 1 §, och

² Senaste lydelse 2009:716.

10. nödvändiga åtgärder och rutiner för att skydda anställda enligt 5 kap. 2 §.

13. nödvändiga åtgärder och rutiner för att skydda anställda enligt 5 kap. 2 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2015.
 2. För tillsynsärenden som har inletts före ikraftträdandet gäller 6 kap. 4, 5 och 7 §§ i den äldre lydelsen.
 3. Bestämmelsen i 6 kap. 7 a § tillämpas inte i fråga om tillsynsärenden som har inletts före ikraftträdandet.